Keski-Suomen hyvinvointialueen asiantuntijalausunto eduskunnan hallintovaliokunnalle 2.6.2025

Asia: HE 38/2025 Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Aija Suntioinen, talousjohtaja
Keski-Suomen hyvinvointialue

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

1. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen osuuden nostaminen 1 prosentista 1,5 prosenttiin sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta ja asukasperusteisen ja palvelutarpeeseen perustuvan osuuden vähentäminen 0,25 prosenttiyksiköllä (3 §)

Rahoituksen kannustavuuden lisäämistä voidaan pitää kannatettavana.

Palvelutarpeen perusteella määräytyvää rahoituksen osuutta ei tulisi laskea vaan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen osuuden kasvu tulisi huomioida täysimääräisesti vähentämään asukasluvun perusteella määräytyvää osuutta. Tämä olisi perusteltua, sillä tämänhetkisissä rahoituksen määräytymistekijöissä asukasluku huomioidaan yhtenä tekijänä. Tämän lisäksi asukasluku vaikuttaa kaikkiin muihinkin määräytymistekijöihin. Asukasluvun vaikutus rahoituksen jakautumiseen on siten ylikorostunut verrattuna muihin tekijöihin. Malli suosii niitä alueita, joilla väestömäärä kasvaa.

Vaikka hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja siihen rahoituksella kannustaminen on tärkeää, vähentää parhaimmillaankin onnistunut hyvinvoinnin ja terveyden edistämien työ vasta pitkällä aikavälillä jo olemassa olevaa palvelutarvetta. Alueiden väestön sairastavuuskuorma ja olemassa oleva palvelutarve tulee huomioida palvelujen järjestämisen turvaamiseksi rahoituksen pääasiallisena määräytymisperusteena myös jatkossa ja ylipäätään tulee turvata riittävä rahoitus palvelujen järjestämiseen.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

2. Lakisääteinen päivitys terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten painotuksiin uusimpien kustannustietojen perusteella (13 §)

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon laskennallisten kustannusten painotusten säännöllinen tarkistaminen ja tietojen muodostaminen palveluluokkakohtaisista hyvinvointialueiden tilinpäätöstiedoista on perusteltua ja kyseiset tiedot ovat kattavimmat ja yhdenmukaiset kaikilla hyvinvointialueilla.

Sen sijaan hyvinvointialueiden rahoitukseen tehtyjen muutosten huomioiminen edellisten lisäksi, on ongelmallista. Hyvinvointialueiden rahoitukseen tehtävät muutokset eivät kerro vastaavista palvelujen kustannusten muutoksista eri palveluluokissa.

Hyvinvointialueiden rahoitus on itsessään yleiskatteista eikä velvoita kohdentamaan rahoitusta sellaisenaan määräytymisperusteen mukaiseen tehtävään, vaan hyvinvointialueet päättävät itsehallintonsa perusteella yleiskatteisen rahoituksen kohdentamisesta. Tästä syystä tehtävämuutosten huomioiminen vääristäisi tosiasiallisesti laskennallisten kustannusten todellista jakaumaa. Painotusten tarkastelu tulee tehdä pelkästään hyvinvointialueiden palveluluokkakohtaisten tilinpäätöstietojen perusteella.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

3. Aluekohtaisten terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon tarvekertoimien laskenta kahden vuoden tietojen perusteella (14 §)

Hyvinvointialueiden kannalta olisi tarkoituksenmukaista, että rahoituksen määräytymisessä kyettäisiin käyttämään mahdollisimman ajantasaista tietoa, jolloin kytkös toteutuneen toiminnan ja sen perusteella määräytyvän rahoituksen välillä olisi mahdollisimman tiivis ja vuosittaisien muutosten merkittäviä vaihteluja ei pääsisi muodostumaan.

Hyvinvointialueiden ensimmäisten vuosien rahoituksen tarvekerrointen laskennassa käytettyjen tietojen tietopohjassa on ilmennyt merkittäviä eroavaisuuksia alueiden välillä. Myös THL:n ohjeistus tietopohjaan liittyen on ollut ristiriitaista suhteessa laskennassa käytettyyn tietopohjaan. Alueilla ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta tarkistaa omien tietojensa luotettavuutta. Tästä syystä kahden vuoden tietojen käyttäminen laskennan perusteena on ongelmallista. Mikäli alueiden rahoituksen määräytymistekijöissä käytetyt tarvekertoimet eivät kuvaa oikein alueen palvelutarvetta suhteessa muihin alueisiin tietopohjan eroavaisuuksien vuoksi, virheellisten pohjatietojen käyttö useampana vuonna kertaa virheen suuruuden.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

4. Hyte-kertoimen laskentatavan täsmentäminen

Ottaen huomioon hyvinvointialueiden käynnistysvaiheessa ilmenneet erilaisiin tietopohjiin ja kirjaamiskäytäntöihin liittyvät eroavaisuudet ja tietopohjien poikkeavuudet, tulee myös hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen tietopohjan laatu varmentaa riittävällä tavalla.

Aineiston oikeellisuus ja kattavuus tulee varmentaa ja yhteensovittaa hyte -kertoimen laskennassa käytettävät tiedot mm. hoitoilmoitusaineistojen täydentämiseen hyvinvointialueille varattujen määräaikojen kanssa, ennen tietojen käyttämistä rahoituksen kohdentamien perusteena.

Hyvinvointialueilla tulisi olla mahdollisuus osaltaan varmentaa laskennassa käytetty aineisto siltä osin, kuin se on sidoksissa hyvinvointialueiden tuottamiin tietoihin. Tällä hetkellä esimerkiksi Sotkanetin kautta julkaistuissa tilastoissa on hyte- indikaattoreiden tiedoissa merkittäviä puutteita, joten hyte -kertoimen laskenta-aineistot, joilla esityksen vaikuttavuusarvioissa käytetyt hyte-kriteerien arvot on muodostettu, jää epäselväksi.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

5. Pelastustoimen riskikertoimen tekijöiden ja niiden painokertoimien tarkistaminen (23 §)

On tarkoituksenmukaista, että esitysluonnoksen mukaisesti riskiluokkaan III ja IV kuuluvan ruudun painokerroin on vähintään 1, jos yhdellä tai useammalla ruudulla kokonaisuudessaan sijaitsee riskikohde tai harjoitettua toimintaa, mikä aiheuttaa riskiperusteisesti pelastustoimen palvelutarvetta. Esitysluonnos huomioi paremmin tosiasiallisesti pelastustoimen palvelutarvetta nostavia kansallisia, alueellisia ja paikallisia riskejä.

6. Kertaluontoiset säästöt siirtymätasauksista vuosina 2026 ja 2027

Kertaluonteisten säästöjen kohdentaminen ainoastaan niille alueille, joilla rahoitus suhteessa kustannuksiin on arvioitu turvatuksi, vaikuttaa perustellulta. Niiden alueiden rahoitusta, joilla rahoituksen vaje suhteessa lakisääteisten tehtävien kustannuksiin jatkuu myös tulevina vuosina rahoitusmallista johtuen, ei tule entisestään pienentää.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

Muita huomioita lausunnoilla olevasta esitysluonnoksesta

Kannatettavaa on, että myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella myönnetty rahoitusosuus huomioidaan siirtymätasauksessa voimassa olevan rahoituslain mukaisesti eikä tähän esitetä muutoksia. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rahoitusosuuden huomiotta jättäminen siirtymätasauksen määrittelyssä voisi olla perusteltua siinä tilanteessa, että alueiden rahoitus lähtökohtaisesti vastaisi niiden järjestämisvastuulla olevien palveluiden kustannuksia. Tällöin muutoksen kannustava vaikutus olisi tarkoituksenmukaista. Muutos olisi kuitenkin ongelmallinen rahoituksen nykytilanteessa. Rahoituslainsäädäntöön ei tule tehdä sellaisia muutoksia, joilla edelleen heikennetään yksittäisten alueiden osalta rahoitusperiaatteen toteutumista jo valmiiksi alijäämäisen rahoituksen tilanteessa.

Kokonaisuutena on syytä kiinnittää huomiota siihen, että rahoitusjärjestelmän pääpaino on tarkoituksenmukaisesti palvelutarpeeseen perustuvassa aluekohtaisessa rahoituksessa.

Rahoitusjärjestelmässä määräytymistekijöiden tarkoituksena on huomioida alueiden välisiä olosuhde-eroja ja kohdentaa rahoitus oikeudenmukaisesti alueiden kesken. Hyvinvointialueiden ensimmäisten vuosien rahoituksen perusteella on nähtävissä, että rahoitusmalli ei toimi kaikilta osin tarkoituksenmukaisesti eikä se varmista rahoitusperiaatteen toteutumista aluekohtaisesti. Vaativa rahoitusjärjestelmän kehitystyö tulisi aloittaa ensi tilassa ja etsiä ratkaisuja, joilla kaikki alueet saatetaan samojen rahoitusperiaatteiden piiriin hallitusti ja samalla ennaltaehkäisten liian suuria aluekohtaisia muutoksia.

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

Lisätietoja

Aija Suntioinen

Talousjohtaja

Keski-Suomen hyvinvointialue

Puh. 040 185 9985

aija.suntioinen@hyvaks.fi

KESKI-SUOMEN HYVINVOINTI-ALUE

Kiitos

www.hyvaks.fi
#hyvaks #hyväarkikaikille

KESKI-
SUOMEN
HYVINVOINTI-
ALUE